

PM Rotel I, Rotel VIII (Dnr KS 2022/116)

Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid 2 maj 2022

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarråden Anna König Jerlmyr och Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

Regeringen beslutade den 19 december 2019 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott. I uppdraget har ingått att bland annat analysera om de särskilda bestämmelser som rör utredningar om brott som barn under 15 år misstänks ha begått är ändamålsenliga och se över systemet med bevistalan (prövning av skuldfrågan i domstol). I uppdraget har också ingått att analysera om bestämmelserna om förhör med barn under 18 år som misstänks för brott är ändamålsenliga, liksom att utvärdera bestämmelserna om drogtest av barn under 15 år och att ta ställning till om det bör införas en möjlighet för åklagare att genom strafföreläggande besluta om ungdomstjänst. Genom tilläggsdirektiv utvidgades utredningens uppdrag till att även omfatta en analys av behovet av utökade möjligheter att företa beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år.

Justitiedepartementet har remitterat utredningen till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd och Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret är positivt till utredningens förslag och delar uppfattningen om att förslagen underlättar för socialtjänstens arbete med goda underlag då barn misstänks för brott.

Socialnämnden delar uppfattningen om att flera förändringar med förbättrade åtgärder krävs.

Bromma stadsdelsnämnd ställer sig bakom utredningens förslag och menar att förslagen kommer att påverka socialtjänstens arbete.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd är positiv till de förslag som föreslås och bedöms påverka förvaltningen.

Kungsholmens stadsdelsnämnd understryker vikten av tidiga och ändamålsenliga insatser.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd är positiv men nämner att det kommer att krävas resurser initialt med en svårbedömd nettoeffekt på sikt.

Våra synpunkter

För Stockholms stad och stockholmarna är denna utredning välkommen. Det har från regeringens sida hänt allt för lite gällande unga som begår brott i Sverige, nödvändiga åtgärder har inte hanterats under de gångna åren.

Så som socialnämnden påtalar krävs det flera förändringar i regelverket för förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott. Detta ger en bättre harmonisering med de regler och lagar som reformerats tidigare rörande unga vuxna.

Det är också viktigt att stödet till unga vittnen stärks. Barn och unga som är vittnen till brott befinner sig ofta i en pressad och utsatt situation. De har behov av stöd och hjälp från samhället i samband med förhör och rättegång genom information om kommande förhandlingar, vittnesstöd, särskilda rum för vittnen med mera.

Något som bör lyftas fram ytterligare är att risken att barn och unga dras in i kriminalitet och används av vuxna för att utföra olika riskfyllda uppdrag ökar när unga vuxna över 18 straffas som vuxna. Därför behövs ett tydligt straffansvar så att det inte ses som fördelaktigt att involvera barn och unga i brottslighet.

För Stockholms stads del har pilotverksamheten kring ett snabbförfarande i brottmål pågått under en längre tid och sedan 2018 utbildas årligen stadens medarbetare i handläggningen av ärenden med unga lagöverträdare.

Det ska också understrykas att förslagen i utredningen kan bidra till kommunfullmäktiges mål 1.2, Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i. Att underlätta för socialtjänstens arbete med att få goda underlag när det rör barn som misstänks för brott är välkommet. Den samverkan med exempelvis polis, som poängteras som viktig, är staden medveten om och har goda erfarenheter av.

Det är dock beklagligt att regeringen fortsatt kommer med fler krav på kommunerna utan att på allvar hantera frågan om kostnader och ekonomiska konsekvenser för Sveriges 290 kommuner.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 20 april 2022

ANNA KÖNIG JERLMYR OCH JAN JÖNSSON

Bilaga

Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott (SOU 2022:1)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådens förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Regeringen beslutade den 19 december 2019 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att se över regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott. I uppdraget har ingått att bland annat analysera om de särskilda bestämmelser som rör utredningar om brott som barn under 15 år misstänks ha begått är ändamålsenliga och se över systemet med bevistalan (prövning av skuldfrågan i domstol). I uppdraget har också ingått att analysera om bestämmelserna om förhör med barn under 18 år som misstänks för brott är ändamålsenliga, liksom att utvärdera bestämmelserna om drogtest av barn under 15 år och att ta ställning till om det bör införas en möjlighet för åklagare att genom strafföreläggande besluta om ungdomstjänst. Genom tilläggsdirektiv utvidgades utredningens uppdrag till att även omfatta en analys av behovet av utökade möjligheter att företa beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år.

Utredningen föreslår i sitt betänkande i huvudsak följande:

- Bestämmelsen om utredningar om brott enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) får en mindre restriktiv utformning så att utredning kan inledas i fler fall. Kunskapshöjande åtgärder för socialtjänsten föreslås för att de delar av regelverket som lämnas oförändrat ska nyttjas i större utsträckning.
- Möjligheterna att föra bevistalan utökas.
- Regeländringar i syfte att öka effektiviteten och rättssäkerheten när barn misstänks för brott genomförs, bland annat att alla brottsoffer ska få målsägandebiträde eller särskild företrädare oavsett gärningspersonens ålder, att kravet på socialtjänstens medverkan vid förhör enligt 31 § LUL skärps och att socialnämnden ges en skyldighet att i ett yttrande redovisa i vilken utsträckning den som yttrandet gäller har fullgjort en tidigare utdömd påföljd avseende ungdomstjänst eller ungdomsvård.
- Regelverket för drogtest av barn under 15 år får en mindre restriktiv utformning genom att drogtest ska få genomföras om det kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet.
- Åklagares möjlighet att utfärda strafföreläggande utvidgas till ungdomstjänst.
- Regelverket rörande beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år ändras inte, mot bakgrund av att det enligt utredningens bedömning inte framkommit några tydliga behov av detta.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Bromma stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Kungsholmens stadsdelsnämnd och Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 30 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret är positivt till utredningens förslag som bidrar till kommunfullmäktiges mål 1.2 Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i.

Stadsledningskontoret delar utredningens uppfattning att förslagen underlättar för socialtjänsten att få goda underlag för arbetet med barn som misstänks för brott. Stadsledningskontoret ser också positivt på att utredningen poängterar den så betydelsefulla samverkan mellan socialtjänsten och polisen.

Utredningar enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser för unga lagöverträdare (LUL)

Stadsledningskontoret ser positivt på förslaget om en mindre restriktiv utformning av bestämmelserna om utredning enligt 31 § LUL. Enligt stadens erfarenhet är andelen LUL-utredningar som initieras av socialtjänsten låg och de har blivit fler sedan den lagändring som gjordes för flera år sedan. Det är också bra att kunskapshöjande åtgärder vidtas för att öka andelen utredningar med stöd av 31 § LUL och att utbildningar om detta tas fram nationellt, till exempel av Socialstyrelsen.

Stadsledningskontoret har inget att invända mot kunskapshöjande åtgärder om 31 § LUL då det enligt utredningen verkar finnas bristande kunskap inom socialtjänsten om bestämmelsens innebörd. Sådana insatser genomförs redan årligen i Stockholms stad.

Bevistalan

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att det finns övervägande skäl att utvidga möjligheterna till bevistalan. Anledningen är att bevistalan sällan tillämpas i Sverige och att bevistalan kan ha betydelse i socialtjänstens val av insatser för den unge. Det är positivt att socialtjänsten även fortsättningsvis föreslås ha rätt att göra framställan hos åklagare om att en bevistalan ska väckas.

Effektiva och rättssäkra utredningar

Barn och unga som utsätts för brott är brottsoffer oavsett om gärningspersonen är över eller under 15 år, det vill säga straffmyndig. Därför står stadsledningskontoret bakom utredningens förslag om att alla brottsoffer ska få målsägandebiträde eller särskild företrädare oavsett gärningspersonens ålder. Barn och unga som är vittnen till brott befinner sig ofta i en pressad och utsatt situation och stödet till unga vittnen kan behöva stärkas ytterligare. Stadsledningskontoret ser därför positivt på den nya utbildningen inom polismyndigheten som kommer att rikta sig mot alla utredare som utreder brott där barn, dvs. personer i ålder upp till 18 år, förekommer som målsägande, vittne eller misstänkt.

Stadsledningskontoret ser positivt på förslaget om skärpning av kravet på socialtjänstens medverkan vid förhör enligt 31 § LUL. Socialtjänsten kan utgöra ett viktigt stöd för barnet i förhörssituationen, men medverkan kan också gynna socialtjänstens fortsatta arbete med ärendet gällande barnet och dess vårdnadshavare för att få stöd och hjälp för att bryta eller minska risken för att hamna i kriminalitet.

Stadsledningskontoret står också bakom förslaget att bestämmelsen i 11 § LUL ska kompletteras med en skyldighet för socialnämnden att i ett yttrande redovisa i vilken utsträckning den som yttrandet gäller har fullgjort en tidigare utdömd påföljd avseende ungdomstjänst eller ungdomsvård.

Drogtester av barn under 15 år

Stadsledningskontoret välkomnar förslaget om att ha en mindre restriktiv utformning av regelverket för drogtester av barn under 15 år. På så sätt finns möjlighet att fånga upp fler barn och ge insatser i ett tidigare skede.

Ungdomstjänst genom strafföreläggande

Stadsledningskontoret instämmer i utredningens förslag om utökade möjligheter för åklagaren att utfärda strafföreläggande, och att även ungdomstjänst ska omfattas av möjligheten. Enligt förslaget är förutsättningen för åklagare att få utfärda ett sådant strafföreläggande att det föreligger ett yttrande enligt 11 § LUL. Stadsledningskontoret vill här föra fram att begäran om yttrande i så fall behöver komma tidigare än vad dessa i dagsläget gör.

Beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att det med hänsyn till barnets bästa inte ska ställas lägre ställda krav för tvångsmedelsanvändning mot barn under 15 år än för vuxna. Det är mycket allvarligt att barn och unga dras in i kriminalitet och används av vuxna kriminella för att utföra olika riskfyllda uppdrag men lösningen på detta problem bör vara annat än utökad tvångsmedelsanvändning.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget om en skärpning av kravet på socialtjänstens medverkan vid förhör innebär ett utökat åtagande för socialtjänsten. Utredningen anför att kostnaden för denna utökning inte kan beräknas, eftersom socialtjänstens medverkan vid förhör i dag varierar mellan olika delar av landet. Utgångspunkten vid beräkningar av ökade kostnader för kommunerna är emellertid en jämförelse mellan gällande regelverk och det förändrade regelverket, eftersom den kommunala finansieringsprincipen tar sikte på förändrade åtaganden. En sådan beräkning bör vara möjlig att genomföra vad gäller socialtjänstens medverkan vid förhör.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 22 mars 2022 följande.

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 10 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens övergripande synpunkter och Stockholms stads arbete

Förvaltningen delar utredningens uppfattning om att det behövs flera förändringar i gällande regelverk för förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott. Anledningen är att regelverket behöver harmonisera med tidigare omfattande genomförda lagförändringar gällande unga lagöverträdare, unga vuxna lagöverträdare i åldern 18-21 år och samhällsutvecklingen i stort. Förvaltningen ser positivt på att utredningen poängterar samverkan mellan socialtjänsten och polisen samt att utredningen ser behov av kunskapshöjande åtgärder.

Det är angeläget att motverka att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet. Utredningens förslag kan i vissa delar uppfattas som repressiva mot barn och unga men kan också ses som att samhället ger barn och unga det skydd och stöd som de har rätt till. Förvaltningens bedömning är att utredningens förslag är väl avvägda och att de till exempel går i linje med artikel sex i lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter som handlar om att alla barn har rätt till liv och utveckling.

Stockholms stad bedriver sedan flera år tillbaka ett omfattande arbete för att motverka att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet. Staden har en strategi för detta som är antagen av kommunfullmäktige. Arbetet utgår från fyra prioriterade utgångspunkter och ett fokus är det tidiga och förbyggande arbetet och social brottsprevention. Sedan 2018 hålls en årlig återkommande utbildning för stadens medarbetare inom den myndighetsutövande sociala barn- och ungdomsvården i handläggningen av ärenden unga lagöverträdare. Omfattande utbildningsinsatser i beslutsstöd har genomförts för socialsekreterare och chefer inom socialtjänsten både när det gäller barn och unga. Stockholms stad har också ingått i pilotverksamheten kring ett snabbförfarande i brottmål som nu utvidgas till hela Polisregion Stockholm under 2022.

Socialförvaltningen har ett budgetuppdrag som lyder att förvaltningen ska möjliggöra för att samlokalisera socialsekreterare och polis i alla stadens lokalpolisområden. Det arbetet pågår och en av arbetsuppgifterna som socialsekreterarna kommer att ha är att närvara och representera socialtjänsten vid polisförhör av barn och unga.

Utredningar enligt 31 § LUL

Socialtjänstens medverkan vid förhör vid utredningar enligt 31 § LUL är viktiga. Det är vanligt att det kan vara en första ingång i ärendet och att familjen är i kris och mottagliga för stödinsatser från socialtjänsten. Därför är det angeläget att det är ordinarie socialtjänst som medverkar vid förhöret då det är de som processar, handlägger och fattar beslut i ärendet. Socialtjänstens arbete kring barn och unga handlar alltid om att skapa en samarbetsallians med barnet och vårdnadshavarna. Det är ytterligare en anledning till varför ordinarie socialtjänst i första hand ska medverka vid förhöret. Förvaltningen ser positivt på kunskapshöjande åtgärder då det enligt utredningen verkar finnas bristande kunskap inom socialtjänsten om bestämmelsens innebörd. I Stockholms stad utbildas årligen berörd personal inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård i LUL då det ingår i utbildningen om handläggningen av ärenden gällande unga lagöverträdare.

Bevistalan

Förvaltningen delar utredningens bedömning att det finns övervägande skäl till att utvidga möjligheterna för bevistalan. Anledningen är att bevistalan sällan tillämpas i Sverige och att bevistalan kan ha betydelse i socialtjänstens val av insatser för den unge. Det är också en logik i att åklagare på eget initiativ ska ha rätt att väcka bevistalan istället för när de ser behov av det ska be socialtjänsten göra framställan. Utredningen föreslår att vårdnadshavarens möjlighet att göra framställan om bevistalan tas bort då åklagaren kommer att väcka bevistalan för att fastställa barnets skuld. Utredningen menar att vårdnadshavarens syfte att rentvå barnet från brottsmisstankar faller då framställningsrätten förändrats från bestämmelsens tillkomst.

Effektiva och rättssäkra utredningar när barn misstänks för brott

Det föreslås flera åtgärder för att utredningarna, när barn misstänks för brott ska bli mer effektiva och rättssäkra. Som framgår ovan anser förvaltningen att det är viktigt att en företrädare från socialtjänsten närvarar vid en utredning enligt 31 § LUL och att kravet på närvaro bör skärpas i enlighet med utredningens förslag. Socialsekreterare i Stockholms stad deltar i hög utsträckning i dessa ärenden och det finns en funktion på socialförvaltningen genom stödcentrum för unga brottsoffer som täcker upp då ordinarie socialtjänst från stadsdelsförvaltningarna inte har möjlighet att medverka. När stödcentrum bemannar upp kan de genomföra det i över 95 procent av ärendena. Förvaltningen ser positivt på förslaget om skärpningen att socialsekreterare ska närvara vid förhör.

Yttrandena enligt LUL i Stockholms stad har generellt sett en hög kvalité och sedan lagförändringarna 2007 då ungdomstjänst och ungdomsvård blev separata påföljder har ett utvecklingsarbete kring yttrandena genomförts. Enligt utredningen behövs en komplettering införas där socialnämnden ska redovisa i vilken tidigare utdömd ungdomstjänst eller ungdomsvård genomförts. Förvaltningen välkomnar det tillägget och förslaget om kunskapshöjande åtgärder på detta tema då det har betydelse i domstolarnas bedömning av påföljdsväl.

Barn och unga som utsätts för brott är ett brottsoffer oavsett om gärningspersonen är över eller under 15 år, det vill säga straffmyndig. Därför delar förvaltningen utredningens förslag om att alla brottsoffer ska få målsägandebiträde eller särskild företrädare oavsett gärningspersonens ålder. Barn och unga som är vittnen till brott befinner sig ofta i en pressad och utsatt

situation och har behov av stöd och hjälp från samhället i samband med förhör och rättegång genom information om kommande förhandlingar, vittnesstöd, särskilda rum för vittnen med mera. Utöver det stöd som Sveriges domstolar i samarbete med Brottsoffermyndigheten erbjuder finns i staden också Stödcentrum vid socialförvaltningen som tillhandahåller unga vittnen råd, samtalsstöd samt praktiskt hjälp i kontakt med myndigheter. Stödet till unga vittnen kan dock behöva stärkas ytterligare och förvaltningen ser positivt på den nya utbildningen inom polismyndigheten som kommer att rikta sig mot alla utredare som utreder brott där barn, dvs. personer i ålder upp till 18 år, förekommer som målsägande, vittne eller misstänkt.

Drogtester av barn under 15 år

Barn som misstänks använda narkotika måste upptäckas i ett tidigt skede och har ofta behov av stöd och behandling. Stöd behöver också ges till vårdnadshavarna. Därför välkomnar förvaltningen förslaget om att ha en mindre restriktiv utformning av regelverket i syfte att därmed kunna fånga upp fler barn och för att ge insatser i ett tidigare skede.

Ungdomstjänst genom strafföreläggande

Åklagare kan under vissa förutsättningar meddela ett strafföreläggande. Det är ett snabbt och effektivt förfarande som visar att samhället reagerar. Påföljden ungdomstjänst har tillkommit efter det att åklagarna fick möjlighet att meddela strafföreläggande. En förutsättning för åklagare att utfärda ungdomstjänst genom strafföreläggande är att det finns ett yttrande enligt LUL från socialnämnden. I det yttrandet framgår alltid en bedömning om ungdomstjänst är en lämplig påföljd. Förvaltningen tillstyrker även detta förslag. Förvaltningen vill också betona vikten av att yttrandena har hög kvalitet för att träffsäkerheten kring ett eventuellt särskilt vårdbehov bibehålls och rekommenderar därför att beslutsstöd ska användas för den bedömningen.

Beslag, husrannsakan och kroppsvisitation mot barn under 15 år

Utredningen har övervägt om det finns behov av att utöka möjligheterna på detta område. Det har enligt utredningen inte framkommit något tydligt behov av att utvidga möjligheterna att företa beslag, husrannsakan eller kroppsvisitation mot barn under 15 år att en lagändring är påkallad. Förvaltningen delar utredningens bedömning att det utifrån hänsyn till barnets bästa inte ska ställas lägre ställda krav för tvångsmedelsanvändning mot barn under 15 år än för vuxna. Förvaltningen ser mycket allvarligt på att barn och unga dras in i kriminalitet och används av vuxna kriminella för att utföra olika riskfyllda uppdrag och tillstyrkte gängbrottsutredningens förslag om att straffansvaret för att utnyttja och involvera unga i brottslighet bör skärpas (Unga som involveras i kriminalitet, SOU 2021:68). Det ligger också i linje med förvaltningens remissvar till ungdomsreduktionsutredningen, då unga vuxna över 18 år kommer att straffas som vuxna för vissa brottskategorier. I förvaltningens remissvar till ungdomsreduktionsutredningen framfördes det att det finns en risk i att unga myndiga lagöverträdare i allt större utsträckning kommer att använda sig av unga omyndiga för att de ska begå de allvarligaste brotten åt de äldre, då straffen skärps för myndiga lagöverträdare.

Sammanfattningsvis ställer sig förvaltningen positiv till de förslag om förändringar i regelverket för förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott. Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bromma stadsdelsnämnd

Bromma stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 mars 2022 följande.

1. Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Bromma stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 14 februari 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag. SOU-betänkandet innehåller flera delar som kommer påverka, och kan komma att påverka socialtjänstens arbete. Utredningen framstår som väl genomarbetad.

Förvaltningen instämmer med utredaren att socialtjänsten har en central roll när barn misstänks för brott, både genom att närvara vid förhör och genom att besvara yttranden enligt 11 § LUL. Alla insatser i samhället måste ha barnets bästa i fokus, detta måste också gälla barn och ungdomar som begår brott. Förvaltningen anser att det är viktigt att det är kvalificerade personer som håller i barnförhör. Betydelsen av tidiga insatser när ett barn börjar begå brott är viktiga. En snabb återkoppling mot såväl den unge lagöverträdaren som den unges föräldrar är nödvändiga. Att i ett tidigt skede kunna identifiera de barn som behöver stöd och hjälp, exempelvis på grund av ett kriminellt beteende är en av socialtjänstens viktigaste uppgifter, och socialtjänsten har ett långtgående ansvar i detta. Att utreda vad som har skett kan också bidra till att ge brottsoffer upprättelse.

Socialtjänsten i Bromma deltar i stort sett alltid på barnförhör, oavsett ålder på den unge. Det finns ingen rutin för vilka ärenden eller ålder som ska prioriteras utan det är ett prioriterat arbete att delta på barnförhör. I sällsynta undantagsfall som socialsekreterare inte deltar, kan detta bero på att det föreligger skäl till att socialtjänstens närvaro inte är lämplig, eller att den företrädare för socialtjänsten som skulle ha medverkat hastigt blivit sjuk och det inte har varit möjligt att ordna en ersättare. Förvaltningen ser fördelar med att en socialsekreterare deltar på förhör vid barn som misstänks för brott, bland annat att det vid förhöret kan framkomma uppgifter som kanske inte skulle ha kommit fram vid ett senare utredningssamtal hos socialtjänsten. Socialsekreteraren behöver därutöver inte förlita sig på andrahandsuppgifter av vad som framkommit vid förhöret samt får en tydligare bild av händelseförloppet. Barnet/den unge och dennes vårdnadshavare vet dessutom redan från början vilken information socialtjänsten har om barnet och den aktuella händelsen. Förvaltningen har tillsammans med Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning påbörjat arbetet med att samlokalisera socialtjänst och polis. En socialsekreterare ska rekryteras, som ska sitta 50 % hos polisen. Samlokaliseringen kommer att möjliggöra socialtjänstens deltagande vid förhör med barn och unga som misstänks för brott i hög utsträckning.

I ärenden som rör barn eller ungdomar under 18 år och som misstänks för brott, inhämtar åklagare yttrande från socialtjänsten i den kommun som har ansvaret för barnet/ungdomen enligt LUL 11§. Yttrande inhämtas om det misstänkte barnet/ ungdomen har erkänt gärningen eller det annars finns skälig misstanke att ungdomen begått brottet och sådant yttrande inte inhämtats under förundersökningen. Åklagare behöver inte inhämta yttrande om brottet är ringa, om det är uppenbart att det finns förutsättningar för straffvarning eller åtalsunderlåtelse eller om det annars är obehövligt. Under 2020 besvarade förvaltningen på 34 begäran om yttrande enligt LUL, varav 29 avsåg pojkar och fem flickor. År 2021 var antalet 27, varav 19 avsåg pojkar och åtta avsåg flickor. Hittills under 2022 har tre yttranden enligt LUL skrivits, varav två avsåg pojkar och en avsåg flicka. Förvaltningen har goda rutiner för att skriva yttranden enligt LUL. Ibland är tidsfristen för att lämna ett yttrande kort, något som kan försvåra möjligheten för att utreda barnet/den unges personliga förhållanden tillräckligt noga i ärenden som socialtjänsten tidigare inte hade kännedom om. När begäran om yttrandet kommer, kan socialtjänsten redan ha träffat den unge och antingen avslutat ärendet eller inlett utredning om behov av detta framkommit. Förvaltningen instämmer i utredarens förslag om utökade möjligheter för åklagaren att utfärda strafföreläggande, och att även ungdomstjänst ska omfattas av möjligheten. En snabb reaktion från samhället på brott som har begåtts är viktigt. Vidare enligt förslaget är förutsättningen för åklagare att få utfärda ett sådant strafföreläggande, att det föreligger ett yttrande enligt 11 § LUL. Förvaltningen vill här föra fram att begäran om yttrande i så fall behöver komma tidigare än vad dessa i dagsläget gör.

Personalomsättningen inom socialtjänsten kan emellanåt vara hög, vilket kan innebära att viktig kunskap om hur yttrande enligt LUL ska skrivas kan gå förlorat. Förvaltningen instämmer med utredningen om att kunskapshöjande åtgärder bör vidtas, och att dessa gärna sker återkommande. Det föreligger troligtvis bristfälliga LUL-utredningar där det inte har beskrivits huruvida en ungdom har fullföljt tidigare utdömd ungdomspåföljd. Den lokala samverkan mellan socialtjänst, Åklagarmyndighet, Polismyndighet och domstolarna som tas upp i utredningen, är ingen samverkan som förvaltningen har kännedom om, men ser positivt på möjligheten att kunna delta i en sådan samverkan.

Socialtjänsten i Bromma har inte initierat eller begärt bevistalan de tre senaste åren. Det är oklart i vilken omfattning begäran om bevistalan har initierats tidigare. Bedömningen är att kunskapen om att socialtjänsten kan initiera bevistalan generellt är låg inom socialtjänsten, och att kunskapshöjande insatser även här kan behövas.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 mars 2022 följande.

1. Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 23 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Nedan följer förvaltningens synpunkter på de förslag som utredningen presenterat med relevans för förvaltningens ansvarsområde.

Utredningar enligt 31 § lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

Förvaltningen är positiv till en mindre restriktiv utformning av bestämmelserna, Detta så att det blir enklare att inleda en utredning enligt 31 § LUL. Det är förvaltningens erfarenhet att andelen LUL-utredningar som initieras av socialtjänsten är låg och att det inte förändrats och blivit fler sedan den lagändring som gjordes för fler år sedan, det vill säga ändringen fick inget effekt. Det är bra att kunskapshöjande åtgärder vidtas för att öka andelen utredningar med stöd av 31 § LUL och att utbildningar kring detta behöver tas fram nationellt, till exempel av Socialstyrelsen. Detta kunskapsstöd kan sen enkelt den lokala socialtjänsten använda för att höja kompetensen inom området så att arbetet kring unga lagöverträdare förbättras ytterligare.

Socialtjänstens närvaro vid förhör med barn som misstänks för brott

Socialtjänsten har, vilket framkommer i utredningen, en central roll att spela när barn misstänks för brott. Detta bland annat genom att medarbetare från socialtjänsten är närvarande vid förhör med barn. Socialtjänsten ska utgöra ett viktigt stöd för barnet i förhörssituationen, men medverkan bör också gynna socialtjänstens fortsatta arbete med ärendet gällande barnet och dess vårdnadshavare för att få stöd och hjälp för att bryta eller minska risken för att hamna i kriminalitet. Förvaltningen har en hög ambition att närvara vid förhör med barn under 18 år, men det kan vara svårt att få till deltagandet av rätt verksamhet/person vid akuta situationer och påverkar kontinuiteten i arbetet.

Förvaltningen är positiv till att utredningen föreslagit att företrädare från socialtjänsten ska delta vid förhör.

Förslaget kommer få konsekvenser för stadsdelsförvaltningen och för socialförvaltningens verksamheter genom att socialtjänsten i ökad utsträckning ska närvara vid förhör med barn.

Socialnämndens yttranden

Innan beslut om åtal fattas för personer under 18 år ska, som huvudregel, ett yttrande från socialnämnden begäras in enligt 11 § LUL som vägleder åklagarens beslut om åtal och domstolens påföljdsbestämning.

Förvaltningen bedömer att kunskapen är god vad yttranden ska innehålla men vid enstaka perioden med hög personalomsättning kan behov av förbättring finnas i vissa perioder hos de tjänstepersoner som skriver yttranden. Staden har dessutom en egen utbildning kring unga lagöverträdare som väl uppfyller behoven av löpande kunskapsinhämtning.

Förvaltningen är positiv till att bestämmelsen i 11 § LUL ska kompletteras med en skyldighet för socialnämnden att i ett yttrande redovisa i vilken utsträckning den som yttrandet gäller, har fullgjort en tidigare utdömd påföljd avseende ungdomstjänst eller ungdomsvård.

Det misstänkta barnets rätt till insyn i utredningen

Förvaltningen anser att det är viktigt att barn får ta del av utredningen om brottet genom att hjälp och stöd ges även för personer under 15 år vid § 31-utredningar. Barnrättsperspektivet är viktigt att beakta och det är av yttersta vikt att barn erbjuds hjälp att förstå processen på ett sätt som passar just dem.

Samverkan

En nära och väl fungerande samverkan mellan socialtjänsten, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten är mycket avgörande när det gäller att skapa goda förutsättningar för att kunna vidta snabba och effektiva åtgärder för barn som misstänks för ett brott.

Förvaltningen vill påtala att de finns utmaningar i samverkan utifrån gällande sekretesslagstiftning som försvårar att samarbetet fungerar optimalt.

Drogtester av barn under 15 år

Det finns med stöd av LUL, möjlighet att med tvång drogtesta barn under 15 år som misstänks för att olovligen ha brukat narkotika med att bestämmelsen används i begränsad omfattning. Ett sådant drogtest kan genomföras om det är nödvändigt för att avgöra behov av insatser från socialtjänsten.

Förvaltningen är positiv till att bestämmelsen i LUL ges ett mindre återhållsamt utförande så att drogtest kan ske för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser för barnet. För att göra detta på ett rättssäkert sätt bör kunskapshöjande insatser ges till socialtjänsten och Polismyndigheten kring drogtester.

Bevistalan

Det är bra att socialtjänsten även fortsättningsvis föreslås ha rätt att göra framställan hos åklagare om att en bevistalan ska väckas.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 februari 2022 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Kungsholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 8 februari 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer i utredningens utgångspunkt att tidiga och ändamålsenliga insatser från samhällets sida kan hindra att barn och unga begår brottslighet samt bidra till att barn och unga tidigt får det stöd och den hjälp de behöver. Detta stämmer även väl överens med socialtjänstens uppdrag och den forskning som finns inom området. Utifrån förslaget om ny socialtjänstlag ska tidiga och förebyggande insatser även förstärkas.

Utredningens grund är att om insatser beviljas redan innan brottsaktiva barn uppnått straffmyndighetsålder är förutsättningarna för att dessa insatser ska få avsett resultat större. Förvaltningen delar denna utgångspunkt och vill därför särskilt framhålla att det är viktigt att utredningens förslag tas tillvara på det sätt utredningen avsett. Det vill säga att ändringarna leder till ökade möjligheter för socialtjänst och polis att arbeta brottsförebyggande.

Förvaltningen ser det som positivt att arbeta kunskapshöjande inom detta område i socialtjänsten.

För att socialtjänsten ska kunna bedöma behov av insatser så behövs ett tillräckligt underlag. Utredningens förslag visar på att socialtjänsten ska kunna få detta underlag genom att oftare begära utredningar enligt 31 § LUL, kunna framställa om bevistalan, medverka vid förhör med barn och unga och kunna få ta del av drogtester för barn under 15 år. Socialtjänsten

ska inte klargöra om barnet begått ett brott eller inte men genom att kunna ta del av ovanstående åtgärder ges socialtjänsten bättre förutsättningar för att kunna erbjuda relevanta insatser tidigt.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 24 mars 2022 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 1 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ser positivt på förslaget om skärpning av kravet på närvaro av representant från socialtjänsten vid förhör av barn som är misstänkta för brott. Förvaltningen är också positiv till att socialnämnden blir skyldig att, i sitt yttrande enligt 11 § LUL, redovisa i vilken utsträckning den unge har medverkat och fullföljt tidigare utdömd påföljd avseende ungdomsvård och ungdomstjänst.

Förvaltningen har inget att invända mot de kompetenshöjande åtgärder som föreslås och som avser socialtjänsten, i de fall det finns behov av sådana. Förvaltningen har heller inga invändningar mot utökade möjligheter att pröva skuldfrågan genom bevistalan när barn under 15 år misstänks för brott eller att åklagare ges möjlighet att utfärda strafföreläggande i form av ungdomstjänst.

Förslagen kan inledningsvis medföra att mer av förvaltningens resurser tas i anspråk för att medverka till att utreda och lagföra barn som misstänks för brott. Nettoeffekten på sikt är svår att bedöma. Förvaltningen delar utredningens uppfattning att förslagen underlättar för socialtjänsten att få goda underlag för arbetet med barn som misstänks för brott, att det förbättrar utsikterna för rätt stöd och insatser samt kan ha en brottsförebyggande effekt. Sammanfattningsvis är förvaltningen positiv till utredningens förslag och föreslår att remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.